

Richtlijn: Groepsindeling en -samenstelling

Omschrijving	Uitgangspunten en afspraken inzake groepsindeling en groepssamenstelling.
Verwijzing naar richtlijn	Sociogram Viseon Groepsplan
Verwijzing naar bijlage	Inrichting groepsplan Behoeftes tweelingen Briefwisseling Social Schools
Doelgroep	Ouders, Medezeggenschapsraad en Team St. Gerardus
Opsteller	Directie St. Gerardus
Datum vaststelling Team/MT	
Datum vaststelling MR	19-10-2020
Herschreven	

Theoretisch kader:

Bronnen:

Inleiding

De school heeft tot taak het onderwijs zodanig in te richten dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen. Het onderwijs moet door de school worden afgestemd op de voortgang van de ontwikkeling van de leerlingen. Ons onderwijs richt zich daarbij grotendeels op de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling, maar ook op het ontwikkelen van creativiteit en het verwerven van noodzakelijke kennis van culturele en lichamelijke vaardigheden. Dat onderwijs vindt plaats in een groep. Voor het kind en de andere kinderen, de leraren en de school is van groot belang hoe de samenstelling van de groep is waarin het kind geplaatst wordt. Het betreft een complexe afweging waarbij zeer veel factoren een rol spelen.

Basisscholen mogen zelf bepalen hoe ze de groepen samenstellen. De indeling van groepen per klaslokaal is afhankelijk van de grootte van de basisschool en van de beschikbare lokalen. De medezeggenschapsraad heeft instemmingsrecht op de wijze waarop de school de klassenindeling organiseert.

Ook de groepsgrootte in het basisonderwijs is vrij. Er is wel een norm afgesproken voor het vloeroppervlak per kind: bruto minimaal 3,5 m² per leerling.

Ouders mogen van de school verwachten dat de school zorgvuldig met de belangen van hun kind én die van de andere kinderen omgaat en ter zake een gemotiveerde beslissing neemt.

De school kan niet garanderen dat bij voorbaat aan alle wensen van ouders tegemoet kan worden gekomen, omdat daarvoor de belangenafweging te complex is. Daarnaast is, om professioneel te kunnen handelen, een bepaalde beoordelingsmarge vereist. Het beoordelen van een situatie leidt evenwel zelden tot een zodanig eenduidige conclusie dat alle andere mogelijke oplossingen daarmee per se onjuist zouden zijn (*letterlijke opvatting van de Landelijke Klachten Commissie*). De school heeft met het oog op een zorgvuldige besluitvorming dit protocol groepsindeling en –samenstelling ontwikkeld waarin de procedure wordt beschreven en de criteria worden gegeven aan de hand

waarvan de plaatsing in groepen geschiedt. Tevens is aangegeven wanneer ouders welke inbreng kunnen hebben.

Praktisch kader:	
Bronnen:	

Groepsindeling

We streven naar groepen van kleiner of gelijk aan 30 lln. Dit is geen absolute norm.

Heterogene groepen

De St. Gerardus kiest voor een heterogene samenstelling in de kleutergroepen. De combinatieklas wordt samengesteld uit leerlingen van de groepen 1 en 2, vanwege de pedagogische voordelen. De heterogene groepen 1 en 2 worden gelijkmatig aangevuld met zgn. instromers, echter wordt de individuele zorgvraag (ondersteuningsbehoefte van de individuele kleuter) hierin afgewogen. Dit is de reden dat de ene combinatiegroep groter kan zijn dan de andere groep(en).

Homogene groep

Afhankelijk van het aantal nieuwe leerlingen wordt in de loop van het schooljaar een nieuwe instroomgroep gevormd, wanneer de andere kleutergroepen in omvang (groeps grootte) te groot worden.

Het is mogelijk dat vanwege het instromen van een aantal leerlingen (in andere groepen dan de kleuters) in de loop van het jaar een groep of meerdere groepen gesplitst worden en nieuwe groepen gevormd worden.

Kinderen die 4 jaar worden, worden met inachtneming van de volgende criteria in een onderbouwgroep geplaatst:

- Evenwichtige verdeling van jongens en meisjes.
- Evenwichtige verdeling van de zgn. zorgleerlingen over de groepen.
- Er wordt rekening gehouden met de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind.
- Bij tweelingen vindt overleg met de ouders/verzorgers plaats*.
- Kinderen uit één gezin worden in principe in overleg met de ouders/verzorgers over verschillende groepen verdeeld.

Een in onderwijskundig opzicht slecht functionerende groep kan voor de school aanleiding zijn de kinderen van een groep 1 bij de overgang naar groep 2 opnieuw te verdelen over de groepen.

* Het aantal tweelingen is in de laatste decennia fors gestegen. Dit betekent dat het percentage tweelingen op scholen toeneemt. Op St. Gerardus wordt de vraag 'samen of apart in de klas?' adequaat behandeld. Zie bijlage. Heterogene groepen zijn klassen waarbij de kinderen een verschillend niveau hebben. Dat niveau heeft betrekking op het leervermogen, de kennis, maar ook op de vaardigheden, zoals de samenwerking. Het socialisatieproces is een belangrijk onderdeel in de onderbouw. Wij leren kinderen om goed te kunnen functioneren in een groep en kinderen op die manier voor te bereiden op de maatschappij, waar ze ook met allerlei verschillende mensen te maken krijgen. Je bent dus eerst jongste en dan oudste in een groep. Voor kinderen is het fijn om geholpen te worden door de oudere klasgenoten. Zelfstandigheid en sociaal gedrag bevordert je door kinderen van elkaar te laten leren en elkaar te respecteren. Niet alleen wordt het kind aangeleerd anderen te helpen. Ook leert het kind toestaan dat anderen het soms beter weten en dat hij geholpen wordt. Dit kan alleen als erin de klas een duidelijke structuur is en er ook duidelijke regels zijn. En daar ziet de leerkracht op toe. De kinderen zorgen samen voor de opgeruimde omgeving en leren rekening te houden met elkaar. Het principe is dat de zwakkere leert van de sterkere leerling, terwijl de sterkere leerling zelf ook groeit. Want door uitleggen komt de leerling zelf op een hoger niveau van

beheersing. De ervaring met heterogene groepen is dat de zwakkere leerlingen hier veel aan hebben, zonder dat de sterkere leerlingen eronder lijden.

Aan het eind van groep 2 worden de kinderen ingedeeld in een nieuw samengestelde groep 3. Op de St. Gerardus wordt gewerkt met het jaarklassensysteem vanaf groep 3. De kinderen blijven in principe, vanaf groep 3 gedurende de rest van hun schooltijd bij elkaar. Hiervan kan worden afgeweken op grond van onderwijskundige en sociaal-emotionele redenen. Hiervan moet worden afgeweken bij het vormen van een combinatiegroep en/of het splitsen van een groep.

Homogene groepen

Als de formatie het toestaat worden de groepen samengesteld die zoveel mogelijk uit leerlingen van hetzelfde leerjaar bestaan. Een homogene groep heeft als kenmerken dat er zeer grote overeenkomsten (homogeniteit) zijn qua leeftijd, afkomst, 'stijl' en vooral waarden. Ook de doelen - hoe diffuus ook - worden gedeeld. Bij de overgang naar een volgend schooljaar gaan de leerlingen, als de formatie het toestaat, zoveel mogelijk mee met hun jaargroep.

Combinatiegroepen

In Nederland worden steeds minder kinderen geboren. Daardoor dalen de leerlingenaantallen. Kleine scholen op het platteland merken daar het meest van, maar ook grotere scholen als de St. Gerardus ondervinden de gevolgen. Tot op heden is het mogelijk geweest om combinatiegroepen te mijden op basis van leerlingaantallen.

Wat is de invloed van een combinatiegroep?

Leert mijn kind wel genoeg? Is het niet te onrustig in zo'n combinatiegroep? Zijn de jongere kinderen wel opgewassen tegen de ouderen? Het zijn allemaal logische vragen die ouders stellen als ze horen dat hun kind in een combinatieklas komt. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat kinderen in een combinatiegroep niet slechter af zijn dan in een homogene ('gewone') klas. Combinatiegroepen zijn niet nadelig voor de ontwikkeling van een kind. Leerlingen in een combinatiegroep leren net zo veel als andere kinderen. Ook lijdt het welbevinden van kinderen niet onder een combinatiegroep. Het leeftijdsverschil heeft vaak een positieve invloed op de (sociale) ontwikkeling van kinderen. Jongere kinderen leren van de oudere kinderen, de oudere kinderen leren veel van het helpen van jongere kinderen. Bovendien leren kinderen in combinatiegroepen over het algemeen erg goed zelfstandig en geconcentreerd werken. Combinatiegroepen kunnen ook een voordeel zijn voor kinderen die in één of meer vakken achterlopen of juist vooruit zijn. Ze kunnen gemakkelijker aanschuiven bij de instructie van het andere deel van de groep. Zwakke leerlingen uit de hoogste groep krijgen meer uitleg en herhaling, terwijl goede leerlingen uit de laagste groep in aanraking komen met meer uitdagende lesstof.

Hoe werkt een combinatiegroep?

Kinderen die in een combinatiegroep zitten, moeten leren omgaan met situaties waarin de meester of juf even geen aandacht voor hen heeft. 'Uitgestelde aandacht' heet dat in onderwijsjargon. Soms krijgt het ene deel van de groep uitleg en moet de andere helft zelfstandig werken, dan weer zijn de rollen omgedraaid. Bij nieuwe combinatiegroepen besteedt de leerkracht aan het begin van het schooljaar veel aandacht aan deze werkwijze, waardoor kinderen al snel vertrouwd raken met de situatie. Natuurlijk worden de twee helften van een combinatiegroep niet voortdurend opgesplitst. Er zijn ook veel klassikale lessen, waarbij alle kinderen hetzelfde doen.

Door hoofdzakelijk het leerlingenaantal (in uitzonderingsgevallen door lerarentekort of ruimtegebrek) en de daarbij behorende formatie kan het dus noodzakelijk zijn om jaargroepen te combineren, waardoor zogenaamde combinatiegroepen ontstaan. We spreken in het basisonderwijs van combinatiegroepen, wanneer twee of meer jaargroepen (of deelgroepen) hetzelfde klaslokaal en

dus dezelfde leerkracht delen. Ieder jaar wordt zorgvuldig bekeken hoe combinatiegroepen het beste geformeerd kunnen worden.

Combinatiegroepen kunnen ook gevormd worden om andere redenen:

- Een groep is te klein om als zelfstandige eenheid verder te gaan.
- Een groep is te groot om als eenheid over te gaan.
- Door tussentijdse uitbreiding van formatie, als gevolg van leerlingengroei binnen het schooljaar, kan een nieuwe groep geformeerd worden.
- Door onderwijsverbeteringen en nieuwe inzichten.

Bij het samenstellen van combinatiegroepen wordt het volgende stappenplan als uitgangspunt genomen:

Stap 1.

De combinatie zo smal mogelijk houden: twee jaargroepen, waarvan de leerjaren bij voorkeur één leerjaar verschillen. De combinaties waarvoor gekozen zou kunnen worden zijn: groep 2-3/groep 3-4/groep 4-5/groep 5-6/groep 6-7/groep 7-8

Stap 2.

Het splitsen van een jaargroep: de groep wordt verdeeld, beide helften worden samengevoegd met een andere jaargroep (groep hoger en/of lager). Splitsing komt meestal voort vanuit formatieve aspecten (aantal arbeidsplaatsen) en groeps grootte. In dat geval moet er worden besloten, welke leerlingen bij de ene en welke leerlingen bij de andere groep worden geplaatst. Ook kunnen bestaande groepen met één groep worden verminderd. Een voorbeeld zou kunnen zijn: groep 3a, 3b, 3c en 4a, 4b vormen daarna groep 4a, 4b, 4c/5a en 5b.

Stap 3.

De combinatie met een verschil van meer dan één leerjaar. De combinaties waarvoor gekozen zou kunnen worden zijn: groep 3-5/groep 4-6/groep 5-7. De combinatie groep 6-8 probeert de St. Gerardus te vermijden. Deze voorkeur wordt beargumenteerd door te wijzen op de grote ontwikkelings- en lichamelijke verschillen die er in een groep ontstaan. Dat zou de sociale samenhang van de groep niet ten goede komen en tot organisatorische problemen kunnen leiden. Een moeilijkheid bij een combinatie met een verschil van meer dan één leerjaar is het verzorgen van de verschillende vakvakken (geschiedenis, aardrijkskunde, natuur e.d.) en het vak Engels. Bij deze keuze moet extra formatie beschikbaar zijn, die ingezet kan worden voor de combinatie om zodoende een groep tijdens bepaalde vakken apart te kunnen instrueren en te begeleiden. Twee combinatiegroepen met meer dan één leerjaar verschil is met het aantal arbeidsuren nooit haalbaar.

Stap 4.

Drie jaarklassen in één combinatiegroep. Vanwege de schoolgrootte komt het waarschijnlijk nooit voor dat op de St. Gerardus drie jaarklassen in een combinatiegroep geplaatst moeten worden. Voor de volledigheid wordt de groepssamenstelling genoemd. Dit is noodzakelijk als de school slechts over drie formatieplaatsen kan beschikken. De meest wenselijke voorkeur in combinaties bestaat dan uit: groep 1-2/groep 3-4-5/groep 6-7-8.

De wijziging van een groepssamenstelling moet zorgvuldig worden ingevoerd. De ouders van de betreffende kinderen moeten tijdig en volledig worden voorgelicht. Bij het werken met een combinatiegroep moet de leerkracht worden geschoold in het werken met een combinatieklas. Het werken met een combinatieklas heeft ook gevolgen voor de schoolgids, het formatieplan en het taakbeleid van de school.

Pedagogische/didactische maatregel tot overplaatsing

Gedurende het schooljaar kan het voorkomen dat plaatsing in een andere groep in het belang is van de desbetreffende leerling of van de groep. De school maakt daarbij na overleg met de ouders/verzorgers een inschatting van het belang van de leerling en/of de groep.

Groepen samenstellen

Hieronder volgen de aandachtspunten aan de hand waarvan de school beoordeelt in welke groep een kind terecht komt. Er zijn drie groepen aandachtspunten te onderscheiden. De indeling zal gebaseerd zijn op het samengaan van deze verschillende aandachtspunten. Wij streven er naar goed functionerende groepen samen te stellen, dit zijn groepen waar een goed pedagogisch klimaat heerst en waarmee didactisch goed gewerkt kan worden.

Op het niveau van de individuele leerling

- Er wordt rekening gehouden met de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind.
- Bij tweelingen vindt overleg met de ouders/verzorgers plaats.
- Voor iedere leerling wordt gepoogd hem of haar bij één vriendje of vriendinnetje te plaatsen, behalve als de vriendschap een negatief effect heeft op de leerprestaties en groepsproces.
- Wanneer bepaalde kinderen erg op elkaar reageren, worden zij in verschillende groepen geplaatst.
- Leerlingen die gedoubleerd zijn worden gecombineerd met de hogere groep, leerlingen die versneld zijn doorgestroomd worden gecombineerd met de lagere groep.
- Kinderen uit één gezin worden in principe in overleg met de ouders/verzorgers over verschillende groepen verdeeld.

Op het niveau van de groep

- Er wordt gekeken naar de stabiliteit en continuïteit van de groep.
- Aantal wisselingen die in de groep hebben plaatsgevonden (nieuwe leerlingen van andere scholen, verhuizingen, eerdere combinatiegroepen, etc.).
- We streven naar heterogene groepen in een enkelzijdige groep voor wat betreft: de prestaties van kinderen, het leergedrag en de werkhouding en de sociaal-emotionele ontwikkeling.
- We kiezen voor homogene subgroepen (zie bijlage 1 inrichting groepsplan) in een combinatieklas voor wat betreft: de prestaties van kinderen, het leergedrag en de werkhouding en de sociaal-emotionele ontwikkeling.
- We streven naar een evenwichtige verdeling van jongens en meisjes.
- We streven naar een juiste verdeling van de zgn. zorgleerlingen over de groepen (zie bijlage 2 A, B en S- leerlingen).

Op schoolniveau

- Uitgangspunt is de ruimte die de formatieregeling biedt.
- Gekeken wordt naar de continuïteit van het onderwijsproces voor de groepen in zijn totaliteit.
- Er dient rekening gehouden te worden met de mogelijkheden met betrekking tot het aantal lokalen.
- Gekeken wordt naar de stabiliteit en continuïteit van de groepen als geheel.

- Gekeken wordt naar de continuïteit van het onderwijsproces voor de groepen in zijn totaliteit.

Procedure bij samenstelling nieuwe groepen
Acties en Communicatie

NOOT:

m.b.t. de fasering is e.e.a. afhankelijk van het begin van de zomervakantie

februari	Directie en MT in overleg over de formatie 'nieuwe' schooljaar.
maart	Directie en MT in overleg over voorstellen formatie 'nieuwe' schooljaar.
maart	MR wordt door de directie geïnformeerd over de formatie 'nieuwe' schooljaar.
	Team wordt door directie geïnformeerd over de formatie 'nieuwe' schooljaar.
	MT en directie beginnen met het verzamelen van alle gegevens die nodig zijn om te komen tot een groepsverdeling en de personele bezetting hiervan. Hierbij heeft de school ook te maken met het verkrijgen van informatie op bestuursniveau die door omstandigheden pas in april/mei beschikbaar kunnen komen. Als alle informatie beschikbaar is, bespreekt de schooldirecteur met het team de gegevens welke meegenomen moeten worden om te komen tot een groepsverdeling. Samen met het team wordt er gekeken naar mogelijke groepsverdelingen. Nadat de keuze gemaakt is voor de meest gewenste optie wordt deze voorgelegd aan de MR.
april	Directie en MT in overleg over voorstel + besluit formatie 'nieuwe' schooljaar.
	MR wordt door de directie geïnformeerd over voorstel + besluit.
	Team wordt door de directie geïnformeerd over voorstel + besluit.
	De informatie wordt vermeld in de nieuwsbrief.
	Met alle ouders waarvan zoon/dochter doubleert of verlengt (komt voornamelijk voor bij de najaarskinderen) wordt met de leerkracht een gesprek gevoerd en een besluit genomen. Het besluit is sowieso genomen voordat de groepslijsten met de namen bekend worden gemaakt.
mei	In de nieuwsbrief worden de ouders geïnformeerd over de op handen zijnde klassenverdeling en gewijzigde samenstelling van de groep, door de directeur. De directie attendeert de ouders op deze richtlijn, geplaatst op de website van de school.
	Ouders van betrokken groepen worden uitgenodigd voor een informatie avond.
	Er wordt gekeken naar de onderlinge relaties tussen de leerlingen, bij de groepen die in aanmerking komen voor een gewijzigde samenstelling. Dit wordt gedaan middels het afnemen van een sociogram * vanaf groep 3 en/of de observaties van de leerkrachten. Vanaf groep 4 vullen de leerlingen zelf het sociogram in. De kinderen van groep 1, 2 en 3 worden ondervraagd door de leerkracht en daarna vult de leerkracht de keuzes in.
juni	In de MR-vergadering wordt het besluit inzake groepsindeling en -samenstelling genomen.
	Tijdens de informatieavond voor ouders wordt de procedure uitgelegd en ouders worden in de gelegenheid gesteld vragen te stellen.
	Mailing naar ouders waarbij de voorkeur kenbaar gemaakt kan worden voor vriendje/vriendinnetje.
juni/juli	Directie, IB, specialist gedrag en betrokken leerkracht(en) formeren de klassen aan de hand van uitslagen sociogram, criteria vermeld in deze richtlijn (niveau van de ind. leerling en niveau van de groep) en vriendjes-vriendinnetjes. De motivatie van de leerkracht weegt zwaar. Alle 'kindkenmerken' en criteria worden per kind afgewogen. Gezamenlijk wordt geprobeerd te komen tot een weloverwogen samenstelling van de groepen.
	Uiterlijk 3 weken voor de zomervakantie wordt het besluit inzake de indeling van de groepen bekend gemaakt aan de ouders via een extra nieuwsbrief. Van deze datum kan worden afgeweken als het stafbureau onderwijs op dat moment nog geen uitslag gegeven heeft met betrekking tot de omvang van de formatie.

	Na de bekendmaking zijn de leerlingenlijsten (groepslijsten) definitief. Ouders worden in de gelegenheid gesteld om toelichting te verkrijgen. Met de directie kan een afspraak gemaakt worden.
	Wanneer ouders het niet eens zijn met het genomen besluit, kunnen de ouders schriftelijk bezwaar indienen bij de directeur, algemeen-bestuurder of Raad van Toezicht van de Stichting Primenius.
	Er bestaat daarna nog de mogelijkheid een klacht in te dienen bij de Klachtencommissie Openbaar Onderwijs. De Landelijke Klachten Commissie acht een klacht alleen gegrond indien in de aanloop naar de beslissing onzorgvuldig is gehandeld, indien het besluit kennelijk onjuist is of indien een andere oplossing onmiskenbaar beter zou zijn geweest.
	Uiterlijk 1 week (bij voorkeur 2 tot 3 weken) voor de zomervakantie wordt de leerkracht(en) van de groepen bekend gemaakt aan de ouders via een extra nieuwsbrief.

*Om sociale relaties en verbindingen die in een groep spelen zichtbaar te maken, neemt de leerkracht een sociogram af. Middels een computerprogramma vult elke leerling een gerichte vragenlijst in. De antwoorden worden later in een grafiek omgezet. Hierin wordt dan de aantrekking en afstoting tussen leerlingen weergegeven.

Bijlage 1

Inrichting groepsplan

Plan voor rekenen, spelling, lezen en begrijpend lezen.

	Namen Leerlingen	Doel(en)	Aanpak Methodiek	Evaluatie
Begaafde leerlingen Leerlingen met Levelwerk/Levelspel				
Instructie-onafhankelijke leerlingen Verkorte instructie				
Basisinstructie				
Instructie-gevoelige leerlingen Instructie-afhankelijke leerlingen Verlengde instructie				
Leerlingen met eigen leerlijn				

Bijlage 2

Behoeftes tweelingen

Bij tweelingen is de wederzijdse gehechtheid sterker dan die van broers en zussen. De wij-identiteit is in hun eerste levensjaren sterker dan de ik-identiteit. De ik-identiteit neemt toe naarmate de tweeling ouder wordt. Dit gegeven is cruciaal voor het thema 'samen of apart in de klas'.

Uit onderzoeken is gebleken dat tweelingen speciale behoeftes hebben waar rekening mee gehouden moet worden (Feenstra 2015). Veel tweelingen hebben er baat bij om samen te beginnen, de aanwezigheid van elkaar helpt hen om zich op hun gemak te voelen. Bij aanvang van het schoolleven is het in bijna alle gevallen beter om samen te starten. Daarbij is de mening van de ouders/verzorgers zeer belangrijk. Zij kennen de kinderen immers het beste. De beslissing moet altijd per tweelingpaar, dus individueel, genomen worden. Er moet onderscheid gemaakt worden tussen aanvang op school, dus de eerste jaren en het latere schoolleven. Vaak is splitsen op latere leeftijd (voortgezet onderwijs) wel gunstig, waarbij echter weer een verschil is tussen eeneiige tweelingen en twee-eiige tweelingen.

Splitsing toepassen bij:

- Storend gedrag, waarbij de tweeling elkaar versterkt
- verschillend intellectueel niveau
- problematische relatie tussen beiden
- de een domineert de ander
- sterk controleren of bekritisieren en met elkaar wedijveren

Aandachtspunten voor de groepsleerkracht:

- Vergelijk een tweeling nooit met elkaar
- Stel de ene niet verantwoordelijk voor de andere
- Bouw met elk kind een eigen relatie op
- Als er in groepen gewerkt wordt is het raadzaam de kinderen niet bij elkaar te plaatsen
- Tweelingen zijn vaak een voorbeeld van solidariteit, behulpzaamheid en loyaliteit. Daar kan een klas van leren.

Ouders bepalen vooraf de keuze. Deze keuze staat los van het kiezen van vriendjes en vriendinnetjes.